

Лексикология һәм сөйләм

культурасы бүлеген

кабатлау.

Сүз әйтергә тәвәкәллек кирәк,
Сүз йөрәккә ялкын үткәрә;
Сүз киптерә, төп башына терәп,
Сүз меңнәрне яуга күтәрә.
Сүз зиһенне кайрый кайрак кебек,
Сүз сафларны ипли корычтай;
Сүз көрәшкә чыга байрак кебек,
Сүз дошманны кисә кылычтай.

(Г. Афзал)

“Сөйлэгэндә төкрөк чәчмәгез. Бәлки
яулык илә авызыгызны каплагыз һәм
башыгызны чит тарафка чөгез.”

“Бөекләр сөйләшкәндә, сүзгә катнаш-
магыз. Бер сүзне күп мәртәбә кабатла-
магыз.”

“ Кем генә булсагыз да, адәм балалары
белән әдәпле мөгамәлә кылыгыз.”

“ Йомшак вә мөлаем сүзле, ихласлы
булыгыз.”

Р. Фәхреддин

Нәрсә ул лексика?

Лексика (грекча – сүз) – сүзләр жыелмасы. Лексика дип теге яки бу телнең сүзлек составын, жирле сөйләшләрдәге сүзләр жыелмасын теге яки бу кешенең сүзләр жыелмасын, әдәби әсәрнең сүзлек составын атыйлар.

“Лексикология” бүлөгө нэрсэ өйрөнө?

**Лексикология – телнең лексика-
сын өйрәнә торган фән атамасы.**

Лексикография дип нэрсэ атала ?

**Телдәге сүzlәрне жыю, теркәү,
сүзлекләр төзү, сүзлекләрнең
төрләрән өйрәнүне лексикогра-
фия башкара.**

**Түбәндәге сүзләр белән туры һәм
күчерелмә мәгънәле сүзтезмәләр
төзеп языгыз.**

- Кайнар, тәмле, туры, алтын, жылы.

Дөрөслеген тикшер!

- кайнар аш
- тәмле алма
- туры сызык
- алтын йөзек
- жылы көн
- кайнар яшъ
- тәмле телле
- туры сүзле
- алтын куллы
- жылы караш

“ Кем күбрэк ? “

- “ Умырзая “ сүзеннән кайсы төркем мөмкин кадәр күбрэк сүзләр төзи.

Түбәндәге мәкальләрдән антонимнарыны тап.

- Хезмәтнең тире ачы булса да, жимеше татлы.
- Өең кысан булса да күңелең иркен булсын.
- Яхшы тел —яз кебек, яман тел көз кебек.
- Туры әйткән котылган, ялганлаган тотылган.
- Сөйдергән дә - тел, биздергән дә - тел.
- Күп сүзнең азы яхшы.

Бирелгән сүзләрнең синонимнарын уйлап яз.

- Зифа, өлкән, эссе, дус, саф.

Дөрөслеген тикшер !

Зифа, чибәр, сылу, кәркәм, нәфис,матур.

Өлкән, эре, дәү, олы, зур.

Эссе, кайнар, кызу.

Дус, иптәш, ахирәт, сердәш.

Саф, пакъ, керсез, чиста.

Омоним сүзләр белән жөмлэләр төзегез.

- Ат — ат, жәй — жәй, көзгә — көзгә, йөз — йөз.

Фразеологизмнарны күрсәтегез.

- 1. телен йоту
- 2. ризыгын йоту
- 3. су йоту
- 4. чәйнәп йоту
- 1. аш пешмәү
- 2. борчак пешмәү
- 3. бәрәңге пешмәү
- 4. ботка пешмәү

Йомгаклау.

- Дәрестә нинди уку мәсьәләсен чиштек ?
- Дәрескә гомуми бәя кую.
- Өй эше.
- 258 нче күнегү.
- Антонимнар кергән табышмаклар язып кил.